

Comparative Research Programme on Poverty
Professor Else Øyen, Scientific Director

Norges Forskningsråd

23. april 2004

Fremtidig fattigdomsforskning rettet mot Sør

- 1. Anvendt forskning og grunnforskning**
- 2. Valg av forskningsområde som en bevisst prosess**
- 3. Overordnet perspektiv 1**
- 4. Overordnet perspektiv 2**
- 5. Overordnet perspektiv 3**
- 6. Organisering**

1. Hvilken type informasjon er det NFR ønsker å fremskaffe om fattigdom og fattige mennesker, hvem er det som skal ha den, og hva skal de bruke den til? Det er slike grunnleggende spørsmål man ikke kommer utenom når NFR inviterer til forslag om hvilken type fattigdomsforskning som fremover skal prioriteres. Skal NFR prioritere grunnforskning eller skal NFR prioritere såkalt "anvendt" forskning, dvs. det som noen utenfor NFR ønsker skal prioriteres slik at de kan bruke det i sitt videre arbeid?

Slik NFR er finansiert må svaret sannsynligvis bli et både-og. Men i så fall er det nødvendig å skille i det følgende mellom hvilken type grunnforskning som skal prioriteres og hvilken type "anvendt" forskning som skal prioriteres. Innen fattigdomsforskning representerer de to typer tilnærming ulike verdener. Normalt vil det være ulike oppdragsgivere for de to typer forskning, ulike tidsrammer, ulike prioriteringer, ulike institusjoner som vil engasjere seg i de forskjellige oppdragene, og fremfor alt også ulike interesser knyttet til både gjennomføring og resultater.

(Overhead 2 her)

**Ulike Strukturelle betingelser for henholdsvis grunnforskning og anvendt forskning.
Reelle motsetninger - her satt på spissen**

	Anvendt Forskning	Grunnforskning
Aktører	Departementene, Norad, UD, NGO'er, anvendte forsknings-institusjoner, meningsmiljøer er sentrale pådrivere for forskning innen deres interessesfære.	Forskningsinstitusjoner, forsknings-miljøer, enkeltforskere, utdannings-miljøer, interessegrupper innenfor spesifikke miljøer blant de aktører som er satt opp under anvendt forskning.
Sentrale temaer	Dels de direkte næringsrettede temaer (Norad → evaluering av prosjekter, UD → Regjeringens Handlingsplan, NGO'er og anvendte institusjoner → konkrete handlingsorienterte prosjekter); dels temaer som er oppe i tiden (MDG målene, Verdensbankens PRSP'er, preferanse for økonomiske indikatorer, kvinner, utdanning, menneskerettigheter).	Stor spredning på temaer og tilnærminger. Grunnforskningen omfatter også flere av temaene nevnt under anvendt forskning.
Finansiering	Tett kopling mellom pådrivere for anvendt forskning og finansiering av NFR's virksomhet. Dermed øker disse aktørers innflytelse.	Ingen direkte kopling mellom forskere og finansiering, annet enn der hvor det opprettes kontrakter mellom forskningsmiljøer og NFR om felles dekning av utgifter.
Hoved-orientering	Resultat-orientert, ikke altfor langsiktig, "forståelig", uten altfor store teoretiske betraktninger og gjerne tilrettelagt for et større publikum.	Forskning for kompetanse-utvikling hos den enkelte, forskningsbasert læring, ny kunnskap som del av større helhet, sten-på-sten holdning, bare delvis direkte nyttig i et kortsiktig perspektiv, og ikke nødvendigvis tilrettelagt for publikum utenom den indre krets.
Konklusjon	Større gjennomslag for denne type forskning, pga. aktørenes styrke, deltakelse i finansiering og del-aktighet i "main-stream" tenkning, samt større forståelse i befolkning og brukere av denne type forskning.	Vanskeligere å få gjennomslag for denne type forskning. Aktørene har liten styrke og opptrer ikke samlet, deres forskning anses å ha liten umiddelbar nytteverdi og den er ikke predikerbar.

Hittil har grunnforskning innen fattigdomsproblematikk og anvendt forskning vært blandet sammen i presentasjoner og i bruken av norsk forskning (og ikke bare i norsk forskning). Resultatet er et noe forvirret bilde hvor definisjoner av fattigdom og kvaliteten av metoder varierer, og hvor de ulike resultater ofte gis samme forskningsmessige betydning og dermed overfortolkes.

(Overhead 3 her)

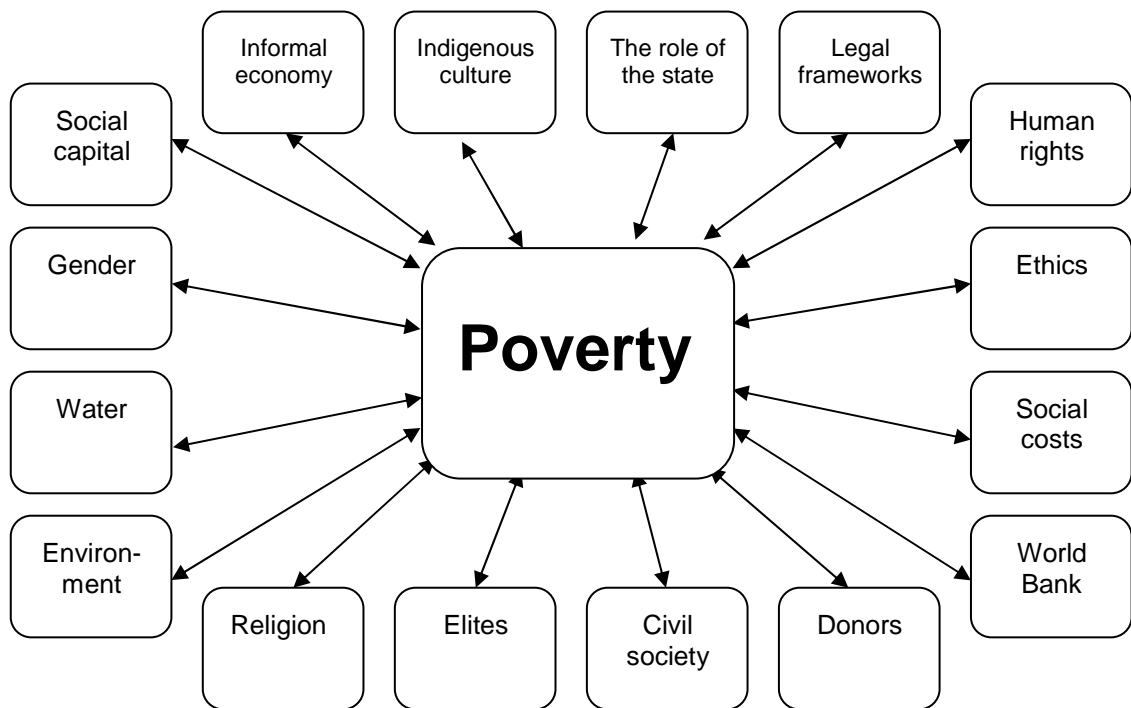
Første råd til NFR er derfor at NFR bestemmer hvilken type forskning man vil ha. Og hvis dette ikke er mulig av strukturelle årsaker, så lages det 2 ulike programmer: ett for grunnforskning hvor det ikke skjeles til den umiddelbare nytte av forskningen, og ett for den "anvendte" forskningen hvor oppdragsgivere identifiseres og problemstillinger utarbeides i samarbeid med oppdragsgivere.

I det følgende tar jeg først og fremst utgangspunkt i det jeg ovenfor har kalt "grunnforskning", selv om det er helt klart at overgangene mellom grunnforskning og anvendt forskning er glidende. Spesielt hvis man trekker inn tidsdimensjonen fordi grunnforskning over tid vil kunne bli særdeles nyttig, for ikke å si helt nødvendig, for den anvendte forskningen. Poenget er også at det ikke nytter noe særlig å trekke opp programmer for den anvendte forskningen, for den tar så likevel form i samspillet mellom oppdragsgivere og NFR.

2. Det er sagt både titt og ofte at fattigdomsdefinisjonene må utvides for å kunne fange opp at fattigdommen er et komplekst fenomen. Jeg vil si det slikt at fattigdommen er enda mer kompleks enn det de mange definisjoner gir uttrykk for. Innen CROP har vi laget et Glossary med nærmere to hundre definisjoner av fattigdom¹. Det er nå under oppdatering og kanskje legges det så mye som hundre nye definisjoner til. Likevel vil anvendelsen av disse mange definisjoner, gjerne samtidig om det nå lar seg gjøre, bare gi et begrenset innblikk i fattige menneskers liv. Skal vi få til en dypere forståelse av fattigdom trenger vi ikke bare beskrivelser av fattigdom og de fattige. Vi må også ha tak i den kontekst de befinner seg i. Og vi må ha tak i den kontekst vi som forskere velger å plassere dem i, blant annet gjennom ulike disipliners forståelse. Det er to forskjellige tilnæringsmåter. Hver for seg gir de hundrevis, for ikke å si tusenvis av ulike måter å beskrive og forstå fattigdommen på. Og til sammen inneholder de to tilnæringsmåter alle de samme variabler som brukes til å beskrive ikke-fattigdommen og de ikke-fattige. Nedenfor er det vist en enkel oversikt over noen få av de mange forskbare relasjoner fattigdom inngår i. (CROP har gjennomført workshops om de fleste av disse relasjoner og utgitt publikasjoner som utdyper noen av temaene, se også www.crop.org).

(Overhead 4 her)

¹ David Gordon and Paul Spicker (eds.), The International Glossary on Poverty. CROP International Studies in Poverty Research, Zed Books, London 1998.

Hvordan skal NFR forholde seg til dette mangfoldet? Hva skal være retningslinjene for å velge en bit av alt dette og gi den prioritet innen ett eller flere forskningsprogrammer? Igjen står NFR overfor et sett med valg når det skal utformes ett eller flere programmer for den fremtidige fattigdomsforskning. Valget innebærer selvfølgelig at det blir nødvendig å gi avkall på et vell av interessante og presserende problemstillinger. Samtidig er det nødvendig å være klar over at det finnes ikke noen "naturlige" grunner til å velge ett forskningsområde i stedet for et annet. Det er for eksempel ikke noe i forhold til reduksjon av fattigdommen som tilsier at ett valg av forskningsområde er viktigere enn et annet. Det er heller ikke mulig å påberope seg verken vitenskapelige eller etiske begrunnelser for prioriteringer. Hva som enn velges her så er det en langsiktig investering både i kunnskapsutvikling og i det som over tid kan føre til en annen faglig og offentlig diskurs. Det er ingen grunn til å tro at hva det enn forskes på så vil det komme frem resultater som over natten vil resultere i en bedre verden for de fattige i Sør.

Hittil har valgene ofte vært influert enten av disipliners hegemoni på visse problemstillinger, sterke interesser ført frem av politiske og byråkratiske hensyn, temaer som er oppe i tiden, eller såkalt sterke søknader med dyktige forskere bak. I den senere tid har også den noe uklare forestillingen om tverrfaglighet vunnet frem. I praksis betyr det helst at forskere fra ulike disipliner sender felles søknad med teori- og metodeelementer fra forskjellige fag.

(Overhead 5 her)

Kompleksiteten i fattigdomsproblematikken, mangel på etablerte kriterier for hvilken forskning som "naturlig" peker seg ut som fremtidige satsingsområder, samt de sterke interne og eksterne interesser knyttet til fattigdomsforskning, tilsier at prioritering av fremtidig forskningsområde(r) må være del av en bevisst prosess som tydeliggjør både valg og ikke-valg.

3. Det fins et vell av fattigdomsstudier og utredninger om fattigdom og hva man skal gjøre for å redusere den. Antallet publikasjoner øker for hvert år. I tillegg kommer de mange studier og artikler som indirekte har relevans for forståelsen av fattigdom. Studier av og omkring fattigdom fins innenfor alle de samfunnsvitenskapelige fag i tillegg til flere av de humanistiske og naturvitenskapelige fag. Bredden i tilnærminger er større enn til de fleste andre forskbare temaer. Både teoretisk og metodologisk er kvaliteten sterkt varierende og et grundig sorteringsarbeid er nødvendig for å lokalisere sentrale elementer i forståelsen av fattigdom.

Det fins ingen samlet og oppdatert oversikt over hvor forskningsfrontene går.² Store deler av denne virksomheten er usynlig, enten fordi den ligger gjemt i nasjonale eller disiplin-orienterte studier som ikke er tilgjengelige for et bredere publikum eller fordi den ikke antas å ha direkte betydning for forståelse av fattigdom.

(Overhead 6 her)

Som første skritt i en programutvikling foreslås at det gjennomføres en internasjonal state-of-the-art studie med kartlegging av regionale forskningsfronter. En slik studie vil dels tjene som basis-instrument for alle fattigdomsforskere. Dels vil den kunne gi impulser til komparative studier og bringe norske forskere i tettere kontakt med fattigdomsforskere og fattigdomsproblematikk i Sør.

Mer konkret foreslås det at det etableres samarbeid med grupper av forskere i ulike regioner i Sør som inviteres til å delta i en slik prosess basert på et felles opplegg.

4. I høringsuttalelsen fra CROP understrekes det at fremtidig fattigdomsforskning må rettes inn mot de ikke-fattige. Hittil har størsteparten av forskningen tatt utgangspunkt i de fattige selv. Samtidig har den langt på vei ignorert de ikke-fattige som i hovedparten er de som bestemmer både hvordan offentlige ressurser skal brukes, hvordan samfunnsviktige institusjoner skal bygges, hvordan fattigdom defineres og forstås og hva det grunnleggende menneskesyn skal være. Derfor er det nødvendig å sette fokus på de ikke-fattige og få bedre innsikt i deres kognitive, etiske og politiske atferd i relasjon til fattigdommen og dens fremtid.

Selv er jeg blitt stadig mer opptatt av fattigdomsproduksjon og de aktører som deltar i fattigdomsproduserende prosesser. Jeg vil gå så langt som til å hevde at det nytter lite og ingenting med fattigdomsreduksjon før vi tar tak i fattigdomsproduksjonen. Og legg merke til at det ikke er det samme som årsaker til fattigdom.

(Overhead 7 her)

Et hovedfokus for NFRs fremtidige satsing på fattigdomsforskning bør være en forståelse av at fattigdom i hovedsak indirekte skapes og vedlikeholdes, og direkte produseres og reproduseres i den ikke-fattige delen av befolkningen.

² For et første og ufullstendig forsøk på en kartlegging av forskningsfrontene i ulike regioner se Else Øyen, S.M.Miller and Syed Abdus Samad (eds.), *Poverty: A Global Review. Handbook in International Poverty Research*, Scandinavian University Press and UNESCO, Oslo and Paris 1996.

5. Norge har visse komparative fordeler som kan komme til nytte innen forsknings om fattigdom. Dels har vi utviklet en samfunnsmodell som har utradert grunnleggende fattigdom. Fordelingsspørsmål er blitt satt inn i en politisk ramme som har gitt lavt konfliktnivå, selv på et tidspunkt da Norge var Europas fattigste land, og over tid har denne modellen resultert i en bred tildeling av offentlige goder. Dette er erfaringer og prinsipper som kan vurderes også i land som står på terskelen til industrialisering og nye politiske strømninger. Og la meg med en gang tilføye at jeg står ikke her for å selge den norske velferdsstaten til andre kulturer. Jeg er mer opptatt av de prinsipper som er nedfelt i velferdsstaten og den sterke parallellen vi ser til prinsippene i ulike menneskerettskonvensjoner.

Dels har vi en stort tilfang av kompetente forskere innen mange fag som har forsket på denne modellen og mange som arbeider innen utviklingsforskning og har solide kunnskaper om forholdene i såkalte utviklingsland. Det er en sterk kombinasjon som bør utvikles videre.

(Overhead 8 her)

Et annet hovedfokus for norsk forskning om fattigdom bør være forholdet mellom de prinsipper i velferdsstaten som har bidradd til radikal fattigdomsreduksjon og den nytteverdi disse prinsipper kan ha i såkalte utviklingsland og land med overgangsøkonomier.

6. Jeg har ikke sagt noe om organiseringen av den fremtidige forskningen, men det ligger egentlig implisitt i det jeg har sagt i det foregående. Grunnforskningen og det langsiktige perspektivet må styrkes om vi skal komme videre i forståelsen av fattigdomsforskningen. Det innebærer at universitetene må komme på banen på en helt annen måte enn hittil. Vi trenger en akademisk og fagkritisk forankring som både kan generere nye kunnskaper og bidra til å luke ut noe av den overfladiskhet som rår i en del av tenkningen omkring fattigdommen og dens kontekst.

Jeg har også understreket det store tilfang som finnes i Norge av faktiske og potensielle kunnskaper om forholdene i Sør og den rikdommen i problemstillinger og tilnærminger som kjennetegner forskermiljøene. Det tilsier at et par "centers of excellence" ikke er veien å gå. Da låses forskningen til noen få problemstillinger innen et par mindre miljøer, og vi går glipp av den bredden i som kjennetegner den nåværende forskningen. Helt konkret vil jeg foreslå at det etableres et sett med "læringssymposier" innen teori og metode som over tid kan fortsette inn i forskerskole om fattigdom i Sør. Dette vil bidra til samling og videreutvikling av miljøer og enkeltforskere innen fattigdomsforskning rettet mot Sør.

(Overhead 9 her)

Forslag om at NFR i samarbeid med universiteter og høyskoler etablerer et sett med "læringssymposier" innen teori og metode rettet mot fattigdomsforskning i Sør og land med utviklingsøkonomier. Dette som et første skritt i retning av en forskerskole innen fattigdomsforskning.